

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut
Ismo Heikkinen

8.4.2020

Markkinaoikeus
Radanrakentajantie 5
00520 Helsinki

Dnro 2020/123

Vastine Markkinaoikeudelle / Savilahden alueen infran rakentaminen, "Valosali"

Vastineen antaja

Kuopion kaupunki
c/o vs. kaupungininsinööri Jere Toppinen
p. 044 718 5674
email: jere.toppinen@kuopio.fi

Valittaja

GRK Infra Oy (y-tunnus 0533768-1)

Asia

Valitus hankinta-asiassa (Dnro 2020/123)

Valituksenalainen päätös

Kuopion kaupungin kaupunkirakennelautakunnan päätös 11.3.2020
§ 70

Vastine

Kuopion kaupunki vaatii, että GRK Infra Oy:n tekemä valitus hylätään kokonaisuudessaan perusteettomana.

Kuopion kaupunki pyytää, että markkinaoikeus sallisi viipymättä asiassa tehdyn hankintapäätöksen (11.3.2020 § 70) täytäntöönpanon julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 151 §:n mukaisesti.

Lisäksi kaupunki vaatii, että GRK Infra Oy tulee velvoittaa korvaamaan kaupungille asiassa markkinaoikeudessa aiheutuvat oikeudenkäyntikulut laillisen korkoineen. Kaupungin oikeudenkäyntikulujen tämänhetkinen määrä on 1 500,00 euroa.

Kuopion kaupunki toimittaa vaaditut asiakirjat siltä osin, kun ne eivät kuulu liikesalaisuuden piiriin.

Perustelut

Taustaa

Kuopion kaupunginhallitus on 4.5.2015 tehdyllä päätöksellä hyväksynyt Kuopion kaupungin Savilahden alueelle ns. Savilahti-projektin tavoitteet. Edelleen kaupunginhallitus hyväksyi ko. alueen maankäytön yleissuunnitelman 8.5.2017, joka on toiminut Savilahden alueen jatkosuunnittelun pohjana. Savilahden aluetta koskevat yleis- ja asemakaavat on hyväksytty eri aikoina, viimeisimmät vuonna 2020.

Kaupunki päätti, että Savilahden alueen kunnallistekniikan toteuttamista valmistellaan projektiallianssimallilla, jossa mukana olevat toimijat vastaavat yhdessä hankkeen suunnittelusta ja toteuttamisesta

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

yhteisellä organisaatiolla jakaen hankkeen hyödyt ja riskit. Allianssiin osallistuivat kaikki Kuopion kaupunkikonsernin infrarakentamiseen liittyvät osapuolet: Kaupunkiympäristön palvelualue (= Kuopion kaupunki), Kuopion Vesi Liikelaitos (nyk. Kuopion Vesi Oy), Kuopion Energia Oy ja Kuopion Sähköverkko Oy.

Allianssikumppaniehdokkaiden haku käynnistettiin syksyllä 2017 ja Kuopion kaupunkirakennelautakunta valitsi ehdokkaista kahdessa eri vaiheessa allianssikumppaniksi GRK Infra Oy:n ja Pöyry Finland Oy:n. GRK Infra Oy:n kanssa on tehty allianssi-yhteistyötä koskeva sopimus 10.4.2018 ja se liitetään tämän vastineen liitteeksi.

Projektiallianssin keskeinen tavoite oli tuottaa hankkeen tilaajille ja keskeisille sidosryhmille optimaalista arvoa. Keskiössä Allianssiin osallistuneille tahoille oli tilaajan tavoitteisiin perustuva alueen konkreettinen suunnittelu sekä suunnitteluratkaisujen tarkastelu suhteessa kustannuksiin, riskeihin, mahdollisuuksiin, käytettävyyteen, turvallisuuteen, aikatauluun, ympäristövaikutuksiin ja käyttökustannuksiin.

Allianssin oli tarkoitus jakautua kahteen vaiheeseen: Kehitysvaiheeseen ja sitä seuraavaan toteutusvaiheeseen. Allianssin kehitysvaihe aloitettiin keväällä 2018 Savilahden aluekehityshankkeen tavoitteiden pohjalta.

Allianssi-yhteistyössä Savilahden aluetta koskeva hankkeen yleissuunnitelmat laadittiin allianssin kehitysvaiheen aikana ja tavoitteiden toteutukseen pyrittiin mm. seuraavin toimenpitein:

- suunnitella ja mitoittaa yleiset alueet ja kadut siten, että ne ovat yhteensopivat alueen maankäyttösuunnitelmien ja ympäristön kanssa
- varmistaa, että asemakaavassa esitettävät tila- ja muut varaukset ovat liikenteen ja kunnallistekniikan tarpeiden kannalta taroituksenmukaisia ja ympäristöönsä sopivia.
- määrittää asemakaavatyötä ja jatkosuunnittelua varten yleisten alueiden toteutuksen laatu- ja muut keskeiset toteutusperiaatteet ottaen huomioon alueen tuleva maankäyttö, toimivuus, ympäristö sekä kaupunkikuvalliset tavoitteet.

Kehitysvaiheen tarkoituksena oli tuottaa toteutusvaiheeseen siirtymisen mahdollistava toteutussuunnitelma, jonka tuli sisältää:

- rakentamisen aloittamisen mahdollistavat suunnitelma-asiakirjat ja -mallit
- toteutusvaiheen tekniset ja taloudelliset tavoitteet (avaintavoitteet, tavoitekustannus)
- suunnitelman hankkeen toteutuksesta

Allianssin toiminta

Allianssissa hyödynnettiin lukuisia toimintamalleja, joiden tavoitteena oli optimoida työn tekemistä. Hanketta johtamaan koottiin allianssin johtoryhmä (AJR) ja käytännön suunnittelutyötä johtamaan ja myös suunnittelua tekemään koottiin projektiryhmä (APR). Tär-

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

Ismo Heikkinen

8.4.2020

keimpänä yhteisen toiminnan edistäjänä pidettiin Big Room -työskentelyä, joka mahdollisti eri osapuolten työskentelyn saman katon alla, yhtenä organisaationa ja tiiviissä yhteistyössä.

Muita allianssin suorituskyvyn tehostamiseksi käytössä olleita toimintamalleja olivat:

- organisoituminen tekniikkalajeittain ja lohkoittain, säännöllinen koontuminen viikoittain
- kahden viikon syklillä pyörivä, kiinteä läsnäolo- ja kokousaikataulu, ns. Big Room -päivät
- mallipohjainen suunnittelu
- SharePoint -projektipankki, joka mahdollisti läpinäkyvän tiedonhallinnan ja yhteiskäyttöisen dokumenttien työstämisen.

Allianssin aikana GRK Infra Oy:n rooli oli toimia toteuttajaosapuolena ja näin antaa asiantuntemusta käytännön rakentamisratkaisujen suunnitteluun ja niiden huomioimiseen suunnitelmaratkaisuissa. GRK Infra Oy osallistui aktiivisesti hankkeen toteutukseen tähtäävään suunnitteluun ja on ollut aktiivisesti vaikuttamassa eri suunnitteluratkaisuihin. Allianssin viimeisiä kuukausia lukuun ottamatta GRK Infra Oy:n työpanos hankkeessa on käytännössä vastannut suunnittelukonsultin roolia kaikessa rakentamiseen ja toteutettavuuteen liittyvässä suunnittelussa. Tästä roolista GRK Infra Oy:lle on maksettu myös allianssin kehitysvaiheen lopuksi palkkio suunnitteluosapuolen palkkioprosentin mukaisesti.

Kehitysvaiheen viimeisinä kuukausina, vuoden vaihteesta 2018-2019 maaliskuulle 2019 GRK Infra Oy keskittyi yhteistyössä tilaajien kanssa laatimaan nyt urakkakyselyssä olleelle alueelle (= 1. vaiheen urakka-alue) erilaisia toteutukseen tähtääviä toteutussuunnitelmia, mm. työnaikaiset liikennejärjestelyt, työmaan aluesuunnitelmat, siirto- ja varastointisuunnitelmat.

GRK Infra Oy:n kaupungille osoittamien laskujen mukaan yhtiön lukuun oli työskennellyt esim. helmikuussa 2019 yhteensä 15 henkilöä ja laskutettavia työtunteja oli yhteensä 1867,60 tuntia. Kokonaisuudessaan GKR Infra Oy:lle maksetut korvaukset palkkioineen kehitysvaiheen Allianssi-yhteistyöstä ilman hankintoja ja läpilaskutettavia kuluja on ollut noin 1,7 M€, joista voidaan arvioida kohdistuvan nyt hankinta-asiana olevalle 1. vaiheen urakka-alueelle arviolta 0,3-0,4 M€.

Kehitysvaiheen kestoajaksi arvioitiin väli maaliskuu/2018 – helmikuu/2019 ja sen kustannusarvioksi arvioitiin palkkioineen noin 3,9 miljoonaa euroa. Kehitysvaihe kesti lopulta puolitoista kuukautta arvioitua pidempään, yhtenä merkittävänä syynä oli hankkeen pilkkominen kolmeen osaan. Aikataulua venytti se, että kehitysvaiheessa tehtiin arvioitua merkittävästi enemmän toteutukseen liittyvää suunnittelua. Toteutussuunnitelma avaintavoitteineen, aikatauluineen ja tavoitekustannuksineen laadittiin vain yhdelle osuudelle, muut jätettiin optioiksi.

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

Kehitysvaihetta lähdettiin tekemään innostuneissa tunnelmissa toteuttajaosapuolen kanssa ja organisoituminen saatiin käyntiin samoissa tunnelmissa. Varsin pian oli havaittavissa, että hankkeen etenemiselle aiheutuu ongelmia suunnittelutyön aikatauluttamisesta ja vaihtoehtojen runsaudesta. Tämän lisäksi suunnittelutyötä vaikeutti asemakaavojen ja kaupungin hoitamien, lähinnä maankäyttöön liittyvien sopimusten keskeneräisyys. Suunnittelutyöt käynnistyivät keväällä 2018. Hankkeelle ei saatu allianssikumppaneilta riittävää määrää kokeneita suunnittelijoita tai muita resursseja, joten esimerkiksi maaperätutkimuksia ja niihin liittyviä analyysejä ei kyetty tekemään tarvittavassa aikataulussa. Hankkeen kustannustasosta aiheutui osapuolten välille koko ajan näkemyseroja, joista ei saavutettu missään vaiheessa yksimielisyyttä.

Hankesuunnitteluvaihe kesti keväälle 2019 ja sen loppupuolta leimasi osapuolten väliset näkemyserot hankkeen riskeistä, sen sisältämistä mahdollisuuksista ja tavoitekustannuksesta. Tilaajan näkemyksen mukaan toteuttajaosapuoli korosti koko ajan hankkeen riskejä, jätti mahdollisuudet huomioimatta ja pyrki saamaan tavoitekustannuksen epärealistisen korkealle tasolle. Leimaa-antavaa tässä työssä oli toteuttajaosapuolen urakoitsijakumppanin toiminta, jossa urakoitsija pystyi viemään hankkeeseen liittyviä asioita mieleiseen suuntaan lasquemalla tavoitehintaan mm. hankalia toteutusvaihtoehtoja ja -aikatauluja, isoja esikuntakustannuksia sekä tarpeettomalta kuulostaneilta rakenteita. Tämä lopulta aiheutti niin suuren näkemyseron tilaajan ja toteuttajaosapuolen kanssa, ettei tilaajalla ollut muuta vaihtoehtoa kuin keskeyttää hankinta kehitysvaiheeseen.

Allianssi-yhteistyön kehitysvaihe päättyi keväällä 2019. Kaupunki päätti, ettei hankkeessa siirrytä toteutusvaiheeseen toteuttajaosapuolen urakoitsijakumppanin GRK Infra Oy:n kanssa. Allianssi-yhteistyön päättämisestä on tehty GRK Infra Oy:n kanssa taloudellinen loppuselvitys 5.6.2019, joka liitetään tämän vastineen oheen. Tämän jälkeen päätettiin, että hankesuunnitelmien perusteella tehtäviä toteutussuunnitelmatöiden tekemistä jatkettiin Pöyry Finland Oy:n kanssa. Toteutussuunnitelmat kahdelle ensimmäisellä toteutettavalle osuudelle valmistuivat pääosin vuoden 2019 loppuun mennessä.

Allianssin aikana on pohdittu erilaisissa ryhmissä laajalti Savilahden alueen olosuhteita, yhteistyötä alueen toimijoiden kesken, suunnitteluperusteita, suunnitelmaratkaisuiden lähtökohtia ja suunnitelmaratkaisuita sekä niiden toteutettavuutta. Allianssin toteuttajaosapuolena GRK Infra Oy on osallistunut yhteistyössä tilaajien (Kuopion kaupunki, Kuopion Vesi Oy, Kuopion Energia Oy, Kuopion Sähköverkko Oy) alueen nykytilan, olosuhteiden ja lähtökohtien selvittämiseen ja suunnitelmaratkaisuiden suunnitteluun, riskiarviointiin ja toteuttavuuden selvittämiseen riskeineen ja mahdollisuuksineen. Suunnittelutyötä tehtiin allianssin kehitysvaiheessa yli vuoden ajan, maaliskuusta 2018 huhtikuulle 2019.

Mainitut suunnitelmat ovat osin tarkentuneet toteutusvaiheen lopullisten toteutussuunnitelmien laatimisen myötä, mutta keskeiset Savi-

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

lahden hanketta koskevat asiat ja ratkaisut sekä alustavat rakentamisen toteutuskustannukset ovat olleet GRK Infra Oy:n taholta arvioituina ja tiedossa jo kehitysvaiheen päättyessä.

Savilahti-hankkeen sisältö ei ole toteutusvaiheen lopullisten suunnitelmien laatimisen myötä enää keskeisiltä osin muuttunut vaan ainoastaan tarkentunut, laadittiinhan allianssin kehitysvaiheessa ko. urakka-alueen osalta Savilahdentiestä ja Varikon alueen kaduista hyväksytyt ja lainvoimaiset katusuunnitelmat.

Kaupunki on ottanut edellä lausutut seikat huomioon ko. hankinta-asiassa ja asiasta lausutaan tarkemmin kohdassa pääasia.

Täytäntöönpanoa koskeva vaatimus

Kuopion kaupunki pyytää, että markkinaoikeus sallii hankintalain 151 §:n mukaisesti ko. hankintapäätöksen täytäntöönpanon.

Kaupunki katsoo, että ko. hankintapäätöksen täytäntöönpanosta ei aiheudu valittaja GRK Infra Oy:lle varsinaista tai suurempaa haittaa, kun otetaan huomioon valituksessa esitetyt seikat. Sen sijaan ko. hankinnalla on suurta merkitystä Savilahden alueen yleis- ja asemakaavojen toteuttamiselle ja alueen merkittävälle rakentumiselle suunniteltuihin käyttötarkoituksiin.

Savilahden alue on ns. Kuopion kaupungin ykköshanke. Hankkeen myötä Savilahden alueelle tulee rakentumaan valtakunnallisestikin merkittävä keskitetty oppilaitosten kampusalue, jonne sijoittuu yliopiston, ammattikorkeakoulun, Savon ammatti- ja aikuisopiston toiminnot (Sakky on toisen asteen ammatillinen oppilaitos) vuoteen 2021 mennessä. Jo nykyisin Savilahden alueella em. kohdalla liikkuu työssäkävijöitä ja opiskelijoita noin 11000 – 12000 ja määrän voidaan arvioida ko. oppilaitoshankkeiden ja muun alueen rakentumisen myötä merkittävästi nousevan.

Hankintapäätöksen perusteella rakennusurakkana toteutettava Savilahden alueen suurin silta mahdollistaa joukkoliikenteen vaihtoalueiden toiminnot alueella. Lisäksi silta palvelee alueelle sijoittuvaa Kuopion suurinta päivittäistavarakauppaa kauppakeskus Prismaa sekä alueelle sijoittuvia KPY Novapolis Oy:n toimistorakennuksia. KPY Novapolis Oy:n rakennuksista 100 000 brm² sijoittuu Microkadun varrelle ja yhteensä 40 000 brm² sijoittuu Viestikadun varrelle, kampuksilla on 10 500 avaimenhaltijaa ja kampuksilla toimii 170 asiakasyritystä ja yhteisöä.

Hankintapäätös sisältää myös ns. Vanhan Varikon alueen siltojen toteuttamisen. Siltojen rakentaminen mahdollistaa välttämättömät uudet liikenneyhteydet Sakkyn valmistuville koulutiloille vuonna 2022. Tässä yhteydessä Savilahden alueelle tulee lisää opiskelijoita noin 2500, jotka on sijoitettu tällä hetkellä väistötiloihin.

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

Lisäksi Savilahden alueen katujen rakentuminen olisi välttämätöntä valmistua suunnitellussa aikataulussa, koska Savilahden alueelle tulee kahdesta suunnasta uudet liikenneyhteydet ja tämä sekä kunnallistekniikka mahdollistavat koko Savilahtea palvelevan yhteisväestösuoja-, liikunta-, ja tapahtumakeskuksen toteuttamisen. Yhteisväestösuojojassa on 7500 suojapaikkaa ja se on otettava käyttöön jo ennen alueelle toteuttavien uusien oppilaitosrakennusten valmistamista. Edelleen Savilahden alueella Vanhan Varikon liikenneyhteyksien varaan rakennetaan yleisiä pysäköintialueita, joiden on myös oltava valmiina ennen em. rakennusten käyttöönottoa.

Savilahden alueelle sijoittuu merkittäviä ja useiden eri teleyritysten telekaapeleita ja muita laitteita ja rakenteita, jotka on jo osin siirretty uusille paikoille ja siirrot vastaavat ko. hankintapäätöksen myötä toteutettavaa rakentamista. Eri toimijat ovat siten ajoittaneet omat kaapelityönsä ko. hankinnan aikatauluun. Edellä olevat teleyritysten suorittamat toimenpiteet ovat kaikki olleet välttämättömiä ko. hankinnan toteutumisen vuoksi ja käytännön toteutuksesta on sovittu jo aiemmin tehdyn allianssi-yhteistyön aikana.

Edelleen ko. hankintapäätöksen täytäntöönpanolla ja myös suunnitellun rakentamisen aloittamisella varmistetaan, että Savilahden alueelle sijoittumassa olevat yritykset eivät peru tekemiään investointipäätöksiä ja peru tuloaan Savilahden alueelle myöhästyvän infran rakentamisen takia. Alueelle on sijoittumassa toimijoita, jotka työllistävät merkittävässä määrin työntekijöitä Kuopion alueella. Osa yrityksistä on jo teettämässä Savilahden alueelle sijoittuvien uusien toimintojen rakentamisen osalta tarvittavia pohjatutkimuksia.

Edellä lausutusta ilmenee, että ko. hankintapäätöksen täytäntöönpanolla on suuri merkitys Kuopion alueen elinvoimalle, elinkeinoille, liikenteelle ja eri toimijoille. Ko. hankintapäätöksen täytäntöönpanolle on siten olemassa hankintalain 151 §:n mukaiset painavat ja perustellut syyt, eikä tästä aiheudu valittajalle tai muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat.

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

Pääasia

GRK Infra Oy on valituksessaan vaatinut valituksenalaisen päätöksen kumoamista hankintapäätöksen virheen vuoksi. Valittajan mukaan hankintapäätöksessä on virhe, koska hankintayksikkö ei ole voinut poissulkea GRK Infra Oy:n tekemää tarjousta hankintalain 81 §:n 7-8 kohtien perusteella tarjouskilpailun ulkopuolelle.

Kaupunki vaatii, että GRK Infra Oy:n tekemä valitus hylätään kokonaisuudessaan perusteettomana, koska kaupunki voinut hankintalain mukaisesti ja päätöksessä todetuilla perusteilla päättää GRK Infra Oy:n tekemän tarjouksen harkinnanvaraisesta poissulkemisesta. Hankintapäätöksen osalta ei ole tapahtunut valituksessa väitettyä virhettä eikä päätöstä voida muutoinkaan pitää valituksessa mainituilla perusteilla kilpailu- tai hankintalainsäädännön tai oikeuskäytännön perusteella virheellisenä tai puutteellisenä.

Kuopion kaupunki on 13.2.2020 tekemällään tarjouspyynnöllä pyytänyt tarjouksia Savilahden infran 1. vaiheen (Valosali) rakentamisesta tarjouspyynnöstä tarkemmin ilmenevällä tavalla. Tarjousten toimittamisen määräaika päättyi 4.3.2020 klo 12.00.

Tarjouspyynnön mukaan rakennuskohteen laatu ja laajuus ilmenevät työselityksen liitteenä olevista suunnitelmapiirustuksista. Urakassa toteutetaan siltoja (yksi silta Savilahdentielle ja kolme siltaa Sarastuskaarelle), katuja, hulevesiverkostoja ja niihin liittyviä pengerrys ja leikkaustöitä. Työmaa-alue rajautuu pääosin Savilahdentien katualueelle Sarastuskaaren (entinen Neulamäentie) liittymästä etelään Neulaniementiehen.

Kuopion kaupunki toteaa, että Savilahden infran rakentaminen oli tarkennut ja suunniteltu yllä todetun allianssi-yhteistyön aikana siten, että rakennushankkeet oli jaettu (pilkottu) kolmeen osaan. Tarjouspyyntö (13.2.2020) on koskenut allianssi-yhteistyön aikana laaditun 1. vaiheen rakentamista. Allianssi oli päättynyt valittaja GRK Infra Oy:n osalta 5.6.2019 tehtyyn taloudelliseen loppuselvitykseen. Näin ollen allianssin päättymisellä ja ko. hankinnan toteuttamisella on lyhyt ajallinen yhteys.

Ko. hankinta ja valituksenalainen päätös on perustunut käytännössä yksin allianssi-yhteistyön Savilahden alueen infran rakentamisen osalta sellaisiin saatuihin tietoihin ja selvityksiin sekä niiden perusteella laadittuihin erilaisiin suunnitelmiin ja kustannusarvioihin, joiden laadinnassa valittaja GRK Infra Oy on ollut aktiivisesti mukana. Näin ollen valituksessa esitetty väite, että ko. hankinta ei liity tai ole perustunut allianssi-yhteistyöhön, jolloin GRK Infra Oy oli mukana, ja sen yhteydessä tehtyihin selvityksiin, valintoihin ja suunnitelmiin vaan allianssin päättymisen jälkeen tehtyihin omiin suunnitelmiin ja kilpailutusaineistoon, on virheellinen ja perusteeton. Edellä kohdassa taustaa on lausuttu enemmän ja yksityiskohtaisemmin allianssi-yhteistyön sisällöstä ja sen päättämisestä sekä GRK Infra Oy:n roolista ja toiminnasta allianssin aikana. Valituksen liite 7 ei vastaa miltään

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

osin GRK Infra Oy mukana olemista allianssissa ja tekemisiä allianssin aikana.

Nyt kyseenä oleva hankinta ja tehty hankintapäätös perustuvat allianssin aikana Savilahden alueella suoritettuihin mittaviin olosuhteiden ja infran rakentamista ja sen toteutusta koskeviin yksityiskohtaisiin ja kattaviin selvitykseen ja erilaisiin suunnitelmiin ja niiden perusteella laadittuihin lopulta toteutussuunnitelmiin, joiden osalta valittaja GRK Infra Oy toiminut aktiivisesti ja pitkäkestoisesti, kuten edellä kohdassa taustaa on todettu. Hankintaa ei ole toteutettu valituksessa väitetyn tavoin vasta allianssin päättymisen jälkeen tehtyihin selvityksiin tai suunnitelmiin perustuen vaan käytännössä nimenomaan niihin selvityksiin, valintoihin ja suunnitelmiin perustuen, jotka on laadittu GRK Infra Oy:n ollessa aktiivisesti osallisena ja mukana allianssi-yhteistyössä.

GRK Infra Oy:llä on siten ollut jo ennen ko. hankinnan käynnistämistä tieto, miten Savilahden alueen infran rakentamisen osalta on tehty selvityksiä ja miten niiden perusteella rakentamisen kannalta olennaisia valintoja ja suunnitelmia, myös osittain GRK Infra Oy:n allianssi-yhteistyön aikana esittämien näkökantojen vastaisesti. GRK Infra Oy on tuonut allianssin aikana esille nimenomaan yhtiön näkemyksiä Savilahden alueen infran rakentamisen osalta ja osapuolten näkemuserot ja muut ristiriidat johtivat lopulta allianssin päättymiseen.

Mainittua käsitystä tukee myös se, että allianssin aikana infran rakentaminen jaettiin kolmeksi alueeksi ja nyt hankinnan kohteena on juuri allianssin yhteydessä päätetty 1. vaiheen toteuttaminen. Edelleen GRK Infra Oy:n työpanos vastasi allianssin aikana, viimeisiä kuukausia lukuun ottamatta, käytännössä suunnittelukonsultin roolia kaikessa rakentamiseen ja toteutettavuuteen liittyvässä suunnittelussa. Tätä tukee myös se, että GRK Infra Oy:lle on maksettu kaupungin taholta allianssin kehitysvaiheen osalta huomattavan suuruisen korvaus/palkkio (yhteensä 1,751 M€) suunnitteluosapuolen palkkioprosentin mukaisesti.

Näin ollen valituksessa esitetty väite, että valittaja GRK Infra Oy:llä ei ole ollut allianssikumppanuuden johdosta mitään eturistiriitaa tai esteellisyyttä tai sellaista tietoa hankinnan kohteesta, joka olisi tuottanut valittajalle kilpailuetua tässä tarjouskilpailussa, on virheellinen ja ilmeisen perusteeton.

Hankintalain 81 §: 7 kohdan mukaan hankintayksikkö voi päätöksellään sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokkaan tai tarjoajan, jonka eturistiriitaa hankintamenettelyssä ei voida tehokkaasti poistaa muilla toimenpiteillä.

Hankintalain esitöiden mukaan (HE 108/2016) hankintalain 81 §:n 7 kohtaan koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan hankintayksikkö voisi sulkea tarjouskilpailusta toimittajan, jonka eturistiriitaa hankintamenettelyssä ei voida tehokkaasti poistaa muilla vähem-

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

män rajoittavilla toimenpiteillä. Edelleen lain esitöiden mukaan säännös perustuu hankintadirektiivin 57 artiklan 4 kohdan e alakohtaan sekä 24 artiklaan. Näin ollen lain esitöiden mukaan ko. lainkohtaa ei voida tulkita yksin lain esitöiden mukaan vaan myös hankintadirektiivin sisältö ja sen tulkintavaikutus tulee ottaa huomioon, kun arvioidaan ko. säännöksessä lausuttua eturistiriitaa.

Hankintadirektiivin 24 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että hankintaviranomaiset toteuttavat asianmukaiset toimenpiteet hankintamenettelyissä esiintyvien eturistiriitojen tosiasialliseksi estämiseksi, havaitsemiseksi ja poistamiseksi, jotta vältetään kilpailun vääristyminen ja varmistetaan kaikkien talouden toimijoiden yhdenvertainen kohtelu. Tämä toteamus velvoittaa tosiasiasa hankintayksikköä estämään ja poistamaan kaikki olennaiset eturistiriitatilanteet, joita ei saada korjattua, jopa tarjouksen poissulkemisella. Tämän vuoksi kaupunki katsoo, että hankintalain 81 §:n 7 kohdan mukainen eturistiriitatilanne koskee muitakin tilanteita kuin valituksessa väitettyä tai hallituksen esityksessä mainittua, lähinnä virkamiehen esteellisyystilannetta.

Lain esitöissä on esimerkkinä lausuttu, että eturistiriidoilla tarkoitetaan direktiivin 24 artiklan mukaan ainakin tilanteita, joissa hankintaviranomaisen tai sen puolesta toimivan hankintapalvelun tarjoajan palveluksessa olevilla henkilöillä, jotka osallistuvat hankintamenettelyyn toteuttamiseen tai jotka voivat vaikuttaa menettelyn tulokseen, on välitön tai välillinen rahallinen, taloudellinen tai muu henkilökohtainen intressi, jonka voitaisiin nähdä vahingoittavan heidän puolueettomuuttaan ja riippumattomuuttaan hankintamenettelyssä. Näin ollen ko. säännös ei ole tyhjentävä ja yksiselitteinen säännös eikä se poissulje sitä, etteikö eturistiriitatilanne voisi tulla kyseeseen myös muutoinkin. Eturistiriita on arvioitavat asiassa saadut selvitykset ja olosuhteet huomioon ottaen tapauskohtaisesti ja ottaen erityisesti huomioon hankintadirektiivin tulkintavaikutuksen, jonka mukaan eturistiriitatilanne on kyseessä, jos on vaarana kilpailun vääristyminen tai menettely uhkaa vaarantaa tarjoajien (= hankintadirektiivissä talouden toimijoiden) yhdenvertaisen kohtelun.

Kaupunki katsoo, että ko. hankinnan osalta on kyse samasta Savilahden infran rakennuttamisesta, jota on aiemmin toteutettu keskeisiltä osin allianssin aikana. Valittaja GRK Infra Oy:llä on ollut allianssin aikana aktiivinen ja käytännössä kaupungin toimia ohjaava rooli neuvonantajana, asiantuntijana ja yhteistyökumppanina. Allianssin päättymisen ja hankinnan toteuttamisen välillä oli kulunut lyhyt aika (muutama kuukausi) ja käytännössä ko. hankinta on perustunut allianssin aikana saatuihin selvityksiin ja suunnitelmiin. Edelleen GRK Infra Oy:llä on ollut allianssin myötä tosiasiasa mahdollisuus vaikuttaa kaupungin valintoihin ottaen samalla yhtiön omat edut ja tavoitteet allianssin yhteydessä kaikilta osin huomioon. Kun hankinta on käytännössä toteutettu allianssin tiedoilla ja suunnitelmilla ja kun GRK Infra Oy on tarjoajana tämän vuoksi selvästi erilaisessa asemassa kuin muut tarjoajat ja paremmin tietoinen ko. hankinnan taustoista ja tehdyistä valinnoista, kyseessä on selkeästi eturistiriitatilanteesta.

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

Kaupungin mukaan GRK Infra Oy:n tekemän tarjouksen pois sulkeminen on perustunut siten hankintalain 81 §:n 7 kohtaan, koska kaupunki on hankintayksikkönä pyrkinyt direktiivin tulkintasuosituksen mukaisesti välttämään kilpailun vääristymistä ja pyrkinyt perustellusti varmistamaan tarjoajien yhdenvertaista kohtelua. Kaupunki toteaa, että hankintadirektiivin 24 artiklassa eturistiriitatilannetta ei ole säännelty yksiselitteiseksi vaan se tulee kyseeseen, kun olosuhteet ja tosiseikat antavat siihen aiheita. Mainittua käsitystä tukee erityisesti se, että hankintadirektiivin 24 artiklan kohdassa on lausuttu: " Eturistiriidoilla tarkoitetaan vähintään tilanteita...".

Kaupunki katsoo, ottaen huomioon allianssi-yhteistyön kohdistumisen samalle alueelle ja GRK Infra Oy:n aktiivisen roolin allianssin aikana, allianssin ja hankinnan toteuttamisen välinen lyhyt aika sekä käytännössä ko. hankinnan perustumisen allianssin aikana tehtyihin selvityksiin, valintoihin ja suunnitelmiin, että asiassa on selvästi kyse hankintalain 81 §:n 7 kohdan mukaisesta eturistiriitatilanteesta. Edelleen eturistiriita on laadultaan, hankintalainsäädännön vaatimukset huomioon ottaen, perustuvanlaatuinen ja muutoinkin sellainen, että käytännössä ei ole keinoja korjata ko. eturistiriitatilannetta GRK Infra Oy:tä kuulemalla tai tämän toimittamalla selvityksellä tai näkemyksellä toisenlaiseksi. Kaupunki on siten ottanut myös suhteellisuusperiaatteet huomioon soveltaessaan ko. säännöstä ja tehdessään hankintapäätöstä.

Kaupunki on vakuuttunut siitä, että GRK Infra Oy:n tarjouksen mukaan ottaminen olisi merkinnyt selkeää eturistiriitatilannetta, koska se merkitsisi kilpailun vääristymistä ja ainakin se merkitsisi muiden tarjoajien osalta yhdenvertaisen kohtelun selkeää rikkomista. Tätä asiaa ei ole valituksessa ole miltään osin edes kiistetty eikä asiassa ole myöskään tuotu esille mitään seikkoja, jotka osoittaisivat, ettei kyseessä olisi kielletty kilpailun vääristyminen tai muiden tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun vaarantuminen. Näin ollen valituksessa ei ole tosiasiasa edes kiistetty, että kyseessä ei olisi hankintalain 81 §:n 7 kohdan mukainen eturistiriitatilanne. Valituksessa esitetty tulkinta lain sisällöstä ja sovellettavuudesta on virheellinen ja väärä ja myös lain esitöiden sanamuodon sekä hankintadirektiivin tulkintavaihtuuden vastainen. Kaupunki katsoo, että ko. säännöksen soveltamisen on tullut kyseeseen, kun kyseessä on tosiasiasa sellainen eturistiriitatilanne, joka voi merkitä kilpailun vääristymistä ja/tai ainakin muiden tarjoajien yhdenvertainen kohtelu voisi vaarantua.

Lisäksi kaupunki katsoo, että asiassa on tullut kyseeseen myös hankintalain 81 §:n 8 kohdan mukainen tilanne ja valittajan tarjous on tullut hylätä myös tällä perusteella. Mainittua kohtaa koskevien lain esitöiden mukaan (HE 108/2016) mukaan hankintayksikkö voisi sulkea tarjouskilpailusta ehdokkaan tai tarjoajan, jonka osallistuminen hankintamenettelyn valmisteluun on vääristänyt kilpailua, eikä vääristymää voida poistaa muilla vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä. Säännös perustuu hankintadirektiivin 57 artiklan 4 kohdan f alakohtaan ja on uusi. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on ehkäistä kilpailua vääristäviä tilanteita, joissa toimittaja voisi tarjouskilpailun valmisteluun osallistumisella joko kyetä vaikuttamaan siihen, mitä

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

hankintayksikkö hankkii ja asettaa vaatimukseksi tarjouskilpailussa, tai saada osallistumisen aikana sellaista lisätietoa, jota se voi hyödyntää kilpailuetuna tarjouskilpailussa. Molemmissa tilanteissa edellytyksenä on lisäksi se, että hankinnan valmisteluun osallistunut toimittaja myös osallistuu varsinaiseen tarjouskilpailuun.

Oikeuskäytännön mukaan (ks. KHO:2003:74) tarjouskilpailun suunnitteluun osallistumisesta voi syntyä sellainen etu, joka vääristää merkityksellisellä tavalla hankintaa koskevan tarjouskilpailun muiden tarjoajien vahingoksi. Tasapuolisen kohtelun ja kilpailun aikaansaamisen vaatimukset voivat tällöin edellyttää, että suunnitteluun osallistunut yritys jää tarjouskilpailun ulkopuolelle. Kysymys olisi ratkaisun mukaan kuitenkin ratkaistava ottaen huomioon kunkin asian erityispiirteet kuten esimerkiksi suunnitteluun osallistumisen merkitys hankinnassa sekä suunnittelun ja tarjouskilpailun välinen ajallinen yhteys.

Valittaja GRK Infra Oy on vain muutamia kuukausia ennen ko. hankintaa ohjannut kaupunkia tekemään allianssin aikana Savilahden alueen infran toteuttamisen yhtiön tahon ja myös taloudellisen edun mukaisesti ja muutoinkin siten, että GRK Infra Oy:llä on muihin tarjoajiin nähden selvästi enemmän tietoa ko. hankinnan suunnittelusta, tehdyistä valinnoista, teknisistä ratkaisuksista, arvioiduista kustannuksista sekä kaupungin tahtotilasta. Osapuolet ovat tehneet allianssin aikana jatkuvaa ja tiivistä yhteistyötä ja myös allianssin päättämiseen liittyvät yksityiskohtaiset tiedot ovat tiedossa GRK Infra Oy:llä, muista tarjoajista poiketen. Tältä osin asiassa on kyse oikeuskäytännön mukaisesta tilanteesta, jossa oli kyse hankinnan valmisteluun osallistumisesta (KHO:2003:74).

Kaupunki katsoo, että GRK Infra Oy:n allianssin aikainen työskentely tulee rinnastaa hankinnan valmistelun lisäksi vähintäänkin konsultin tekemään työhön. Siinäkin on vastaavalla tavalla kyse tilaajalle tehtävästä työstä, jota tehdään osapuolten kesken yhteistyössä. Edelleen molemmissa tilanteissa laaditaan hankintayksikölle hankintasuunnitelmia ja tehdään ennen hankinnan toteuttamista merkittäviä selvityksiä olosuhteista ja olennaisia valintoja ja päätöksiä tulevan hankinnan laajuudesta ja teknisestä toteuttamistavasta. Edelleen laaditaan hankintayksikön käyttöön kustannusarvioita, joissa on tehty selkoa hankinnan ohella myös riskeistä ja kustannuksista.

Kaupunki katsoo, että edellä kuvatulla tavalla on toimittu GRK Infra Oy:n taholta ko. allianssin aikana. Valittaja GRK Infra Oy on aktiivisesti osallistunut Savilahden alueen infran osalta olosuhteiden selvittämiseen, erilaisten selvitysten ja valintojen laatimisen sekä osallistunut ja ainakin ohjannut kaupunkia lopullisten toteutussuunnitelmien tekemisessä eli ko. alueen suunnittelussa ja valmistelussa sekä käytännössä myöhemmin toteutetun hankinnan valmistelussa ja toteuttamisessa. Näin ollen valituksessa esitetty väite, että kaupunki olisi vasta allianssi-yhteistyön päättymisen jälkeen päättynyt suorittamaan omiin selvityksiin ja suunnitelmiin ko. hankinnan on virheellinen ja perusteeton.

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

Käytännössä valittaja GRK Infra Oy on allianssiyhteistyön laatu ja laajuus huomioon ottaen osallistunut vähintäänkin konsultin toimintoja vastaavalla tavalla ko. hankinnan valmisteluun. Kaupungin käsityksen toiminnot jopa ylittävät tietyiltä osin hankinnan valmisteluun liittyvät konsultin toiminnot, koska valittaja GRK Infra Oy on voinut allianssin aikana omilla selvityksillään, valinnoillaan, yksityiskohtaisilla suunnitelmillaan ja niitä koskevilla kustannuslaskelmillaan ohjata kaupunkia toteuttamaan Savilahden alueen Infran rakentamisen yhtiön kannalta tarkoituksenmukaisella ja yhtiön oman edun ja siten myös yhtiön taloudellisen edun mukaisella tavalla. Konsultilla ei yleensä ole em. tavalla kyseessä oma etu.

GRK Infra Oy on käytännössä käyttänyt mittavassa määrin yhtiön resursseja ja ammattitaitoa sekä tietämystään ko. alueen ja siten tosiasiassa myös ko. hankinnan suunnittelemiseen ja toteutuksen valintojen ja laadun päättämiseen sekä käytännössä ohjannut kaupunkia toteuttamaan hankinnan ko. tavalla. Kohdassa taustaa on selvitetty yksityiskohtaisesti se, että hankinta on toteutettu käytännössä allianssi-yhteistyön tuloksiin perustuen ja kyseessä on allianssin aikana tehdystä 1. vaiheen infran rakentamisesta.

GRK Infra Oy:n on ollut keskeisellä tavalla mukana aktiivisena toimijana allianssin aikana Savilahden hankkeen osalta sekä yhteistyökumppanina, suunnittelijana ja myös antanut valmistelijana arviotaan Savilahti-alueen rakentamisesta, toteutussuunnittelusta ja myös arvioinut osaltaan kehitysvaiheen yhteydessä aktiivisesti suunnitelmien sisältöä ja niiden toteutustapaa sekä konkreettisesti myös rakentamisesta aiheutuvia kustannuksia. Suunnitteluajana GRK Infra Oy:n edustajat olivat mukana kaikissa tekniikkaryhmissä, allianssin projektiryhmässä (APR) ja allianssin johtoryhmässä (AJR). Kokonaisvahvuus GRK Infra Oy:n osalta allianssin kehitysvaiheessa vaihteli 10 ja 20 henkilön välillä.

GRK Infra Oy:n tarjouksessa avainhenkilöt ovat samoja, mitkä ovat olleet aktiivisesti mukana myös allianssitoiminnassa, mm. Allianssin projektipäällikkö oli sama kuin, minkä GRK Infra Oy oli nimennyt Valosali -urakan tarjouksessaan työpäälliköksi ja tarjouksessa nimetty vastaava työnjohtaja toimi allianssin projektiryhmässä sekä useissa tekniikkaryhmissä (mm. riskienhallinta-, tavoitekustannus-, rakentamis- ja taitorakenneryhmä) ollen myös toteuttajaosapuolen taitorakennevastaava. Tämäkin seikka osoittaa, että GRK Infra Oy:n osalta asiassa on kyse selkeästä hankintalain 81 §:n 7-8 kohtien mukaisesta tilanteesta.

GRK Infra Oy:n osallistuminen allianssiin tarkoittaa, kun otetaan huomioon hankinnan toteuttaminen allianssin myötä saaduilla tiedoilla ja suunnitelmilla, että GRK Infra Oy on käytännössä osallistunut ko. hankintamenettelyn valmisteluun. Asiassa ei ole merkitystä sillä, että allianssi-yhteistyö päättyi, koska hankinta on tehty suurelta osin GRK Infra Oy:n valmistelun ja valintojen mukaisesti ja heidän tekemiin suunnitelmiin ja myös kustannuslaskelmiin perustuen. Näin ollen GRK Infra Oy:n tarjouksen mukaan ottaminen vääristäisi hankinta-

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

menettelyä keskeisellä tavalla tai ainakin vaarantaisi muiden tarjottajien yhdenvertaisen kohtelun toteutumisen, eikä tätä asiaa voida korjata, suhteellisuusperiaatteen vaatimukset huomioon ottaen, muutoin kuin tarjouksen poissulkemisella.

Vaikka hankintalain 81 §:n 8 kohdan mukaan GRK Infra Oy:lle olisi tullut varata tilaisuus tulla kuulluksi ja antaa mahdollisuus osoittaa, ettei se ole osallistuminen hankinnan valmisteluun ole johtanut tasapuoliset ja syrjimättömän hankintamenettelyn vaarantamiseen, asiassa on tullut sovellettavaksi lisäksi hankintalain 81 §:n 7 kohdan mukainen tilanne. Tähän nähden ja myös ottaen huomioon, että kaupungilla ja GRK Infra Oy:llä on ollut tieto allianssin laadusta ja laajuudesta sekä sen päättymisestä juuri ennen ko. hankinnan toteuttamista, kaupunki katsoi olevan tarpeetonta kuulla erikseen GRK Infra Oy:tä ennen päätöksentekemistä.

Valittaja on vedonnut kuulemista koskevaan menettelyvirheeseen, mutta ei ole edes väittänyt, että yhtiötä olisi tullut hankintalain 81 §:n 7 kohdan mukaan kuulla ennen päätöksentekoa. Kaupunki on suhteellisuusperiaatteen vaatimukset huomioon ottaen päätenyt, että kuuleminen on tarpeetonta, mikäli valitus tullaan joka tapauksessa poissulkemaan hankintalain 81 §:n 7 kohdan mukaisesti. Edelleen mahdolliset kuuleminen tai sitä koskevat virheet ovat korjaantuneet viimeistään silloin, kun GRK Infra Oy on tullut tietoiseksi tekemänsä tarjouksen poissulkemisesta myös hankintalain 81 §:n 7 mukaisesti. Eri asia on se, että valittajalla on virheellinen käsitys ko. säännöksen sovellettavuudesta ja kyseenä olevasta eturistiriitatilanteesta.

Kaupunki katsoo, että GRK Infra Oy on saanut allianssin myötä eriarvoisen aseman ko. hankintaan johtuen yli vuoden kestäneestä yhteistyöstä tilaajien kanssa, perehtymällä alueen olosuhteisiin (maaperä/pohja-, liikenne- ja verkosto-olosuhteet), ohjaamalla osaltaan suunnitelmaratkaisuita ja laatomalla rakentamiseen tähtääviä toteutussuunnitelmia allianssvaiheen loppuvaiheessa.

GRK Infra Oy:n valituksen liitteessä esittämät perustelut ja esimerkit suunnitelmien tasosta eivät vastaa sitä todellista tasoa, jolla suunnittelu oli allianssin päättyessä. Allianssin loppuraportin liitteenä olevat piirustukset on nimetty yleissuunnitelmiksi, mutta todellisuudessa suunnitelmien taso on huomattavasti perinteistä yleissuunnitelmatasoa korkeampi, pitiähän allianssissa yhteisesti sovitun toteutusaikataulun mukaisesti nyt tarjousvaiheessa olleen alueen rakentamisen käynnistystä jo keväällä 2019 allianssityönä. (ks. tarkemmin loppuraportti, jonka liitteenä on laadittu toteutussuunnitelma).

Nyt urakkakyselyssä olleet rakennussuunnitelmat pohjautuvat kaikilta osin allianssin KAS-vaiheessa tehtyihin suunnitelmiin, mm. tarjousaineistossa ollut turvallisuusasiakirja on suurelta osin laadittu KAS-vaiheessa yhteistyössä tilaajien, suunnitteluosapuolen (Afrý Finland Oy, ent. Pöyry Finland Oy) ja GRK Infra Oy:n kesken. Alueen katujen ja muiden väylien osalta suunnitelmatarkennukset ovat kokonaisuudessaan vähäisiä, koska allianssin kehitysvaiheessa Savilah-

Kuopion kaupunki

Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut

8.4.2020

Ismo Heikkinen

dentiestä laadittiin hyväksytyt ja lainvoimaiset katusuunnitelmat. Hyväksytyihin katusuunnitelmiin pohjautuen myös siltapaikkojen ratkaisut ja kuivatuksen periaatteet ovat kehitysvaiheessa laaditun mukaisia.

Edellä lausuttuun perustuen kaupunki katsoo, että se on voinut hankintalain 81 §:n 7-8 kohtien perusteella poissulkea GRK Infra Oy:n tekemän tarjouksen, eikä asiassa ole tapahtunut menettelyvirhettä tai muuta hankintalainsäädännön vastaisuutta ja siksi tehty valitus ja kaupunkia kohtaan esitetty oikeudenkäyntikuluvaatimus tulee kokonaisuudessaan hylätä.

Kaupungille on aiheutunut asiassa asiaan perehtymisen ja valmistelun myötä ajanhukkaa ja turhaa työtä sekä kustannuksia eri työntekijöiden taholta yhteensä 15 tunnin työmäärän verran, joten kaupungin oikeudenkäyntikulujen määrä on tällä hetkellä 1 500,00 euroa. Mainitulle määrälle vaaditaan korkolain mukaista viivästyskorkoa kuukauden kuluttua siitä lukien, kun markkinaoikeuden päätös on annettu.

Jere Toppinen
vs. kaupungininsinööri

Asiakirja on allekirjoitettu koneellisesti Kuopion kaupungin asiantuntijajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

1941/2020 Allianssi-yhteistyötä koskeva sopimus 10.4.2018
1941/2020 GRK Infra Oy:n kanssa taloudellinen loppuselvitys
5.6.2019
1941/2020 Valtakirja

Jakelu

Markkinaoikeus

Tiedoksi

Kaupunginkanslia Mika Mäkäräinen
Kaupunkiympäristön johdon tukipalvelut Minna Matinvuori
Rakennuttamispalvelut, kt- ja viherrakentaminen Jukka Rissanen
Rakennuttamispalvelut, kt- ja viherrakentaminen Kari Laukkanen
Rakentamisen ja kunnossapidon tukipalvelut Ismo Heikkinen